

การวิเคราะห์การถ่ายทอดความหมาย เรื่อง "ผี" ในภาพยนตร์ไทย เรื่อง
"แม่นาคพระโขนง" พ.ศ. 2521-2532

นางสาววิชดา ปานกลาง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรปริญญาโท สาขาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการสื่อสารมวลชน
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN. 974-632-193-5

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AN ANALYSIS OF "GHOST" GENERATIVE MEANING IN THAI FILMS

"MAE NAK PRAKANONG" DURING 1978-1989

MISS WICHUDA PARNKLANG

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
for the Degree of Master of Arts

Department of Mass Communication

Graduate School

Chulalongkorn University

1996

ISBN.974-632-193-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์การถ่ายทอดความหมายเรื่อง "ผี" ในภาพยนตร์ไทย เรื่อง
"แม่นาคพระโขนง" พ.ศ. 2521-2532

โดย นางสาววิชดา ปานกลาง

ภาควิชา การสื่อสารมวลชน

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย ศิริกายะ

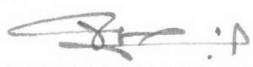
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. สันติ กุงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จัญเรือน กิตีวัฒน์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย ศิริกายะ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี)

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ปัญหานำการวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
ข้อสันนิษฐาน.....	10
นิยามศัพท์.....	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ของบ้าน ผี วัด ในสังคมไทย.....	12
ผีคืออะไร.....	14
ปรัชญาก่อนประวัติศาสตร์.....	15
แนวคิดเชิงสัญลักษณ์วิทยา.....	17

คุณสมบัติของสื่อภาพยนตร์.....	23
แนวคิดเรื่องสัญญาวิทยาด้านสื่อภาพยนตร์.....	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	28
3 เปรียบวิธีวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	30
แหล่งข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	30
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	31
การนำเสนอข้อมูล.....	32
4 วิเคราะห์การถ่ายทอดความหมาย เรื่อง "ผี" ในภาพยนตร์ เรื่อง "แม่นาคพระโขนง" ...	33
ภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคพระโขนง ภาค 1".....	34
ภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคพระโขนง ภาค 2".....	56
ภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคอาละวาด".....	69
ภาพยนตร์เรื่อง "แม่นาคคินซีฟ".....	86
ความหมายเรื่องผีที่ถ่ายทอดในภาพยนตร์.....	98
ความเชื่อในสังคมไทยที่นำเสนอในภาพยนตร์.....	99
วิเคราะห์สูตรสำเร็จโดยใช้ SYNTAGMATIC STRUCTURE.....	100
วิเคราะห์ความหมายเรื่องผีในเชิง PARADIGMATIC ANALYSIS.....	104
ความเชื่อเรื่องผี พุทธศาสนา และบ้าน.....	106
5 สรุปการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	109
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	115
ข้อเสนอแนะ.....	116
รายการอ้างอิง.....	117
ประวัติผู้เขียน.....	120

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

วิชา ปานกลาง : การวิเคราะห์การถ่ายทอดความหมายเรื่อง “ผี” ในภาพยนตร์ไทย
เรื่อง “แม่นาคพระโขนง” พ.ศ.2521-2532 (AN ANALYSIS OF “GHOST”
GENERATIVE MEANING IN THAI FILMS “MAE NAK PRAKANONG” DURING
1978-1989) อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย สิริเกษ, 120 หน้า.
ISBN 974-632-193-5

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเข้าใจรูปแบบการถ่ายทอดความหมายเรื่อง “ผี”
และเทคนิคทางภาพยนตร์ที่ใช้ในการถ่ายทอดความหมายดังกล่าว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวคิด
เรื่องความสัมพันธ์ของบ้าน ผี วัด ในสังคมไทย แนวคิดเชิงสัญลักษณ์วิทยา และเทคนิคการผลิตภาพยนตร์
มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์หาคำตอบ โดยศึกษาจากภาพยนตร์ไทยเรื่อง “แม่นาคพระโขนง” ในปี
พ.ศ.2521-2532 ซึ่งได้มีการบันทึกลงบนวีดิทัศน์แล้ว 4 เรื่อง

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนำเสนอเรื่อง “ผี” ในภาพยนตร์ที่นำมาศึกษา มีสูตรสำเร็จ
ของภาพยนตร์ประเภท (genre) หนังผีไทยทั้งในเชิงพล็อตของเรื่อง คือ มีคนตายเป็นผีแต่ยังอยากจะใช้ชีวิต
ร่วมกับคน ผีออกมาอาละวาดหลอกหลอนคน และการกำจัดผีออกไป โดยองค์ประกอบย่อยของเรื่องได้มีการ
การเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยและความคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้างภาพยนตร์ และในเชิงแนวคิดที่นำเสนอ
เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของบ้าน ผี และวัด ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดระเบียบทางสังคม โดยมี
พื้นฐานมายาคติ (myth) ทางพุทธศาสนาในการเข้ามาจัดระเบียบของสังคมนี้

ภาพยนตร์ได้ถ่ายทอดความหมายเรื่อง “ผี” โดยการเล่าเรื่องตามเหตุการณ์ และใช้กล้องเป็น
เครื่องมือในการบันทึกเรื่องเล่ายังไม่ได้ใช้ภาษาของภาพยนตร์ซึ่งเกิดจากการใช้เทคนิคทางภาพยนตร์ เช่น
การจัดแสง มุมกล้อง ขนาดภาพ การตัดต่อ การใช้เสียง และเพลงประกอบมาช่วยในการถ่ายทอดมากนัก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา การสื่อสารมวลชน
สาขาวิชา การสื่อสารมวลชน
ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

##C550764 : MAJOR MASS COMMUNICATION

KEY WORD: GENERATIVE MEANING/GHOST/THAI FILMS

WICHUDA PARNKLANG : AN ANALYSIS OF "GHOST" GENERATIVE MEANING IN THAI FILMS "MAE NAK PRAKANONG" DURING 1978-1989. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. SIRICHAIR SIRIKAYA, Ph.D. 120 pp. ISBN 974-632-193-5

This research is aimed at analysing the generative meaning of "Ghost" and the method used in film making to generate such meaning. The research is based on the qualitative approach through analysing the correlations between house, ghosts and Buddhism in Thai society, the semiology concept and the techniques in film production. The study is made from the Thai films "Mae Nak Prakanong" of which 4 versions have already been produced during the year 1978-1989.

The study indicates that there is a genre of Thai ghost film in the story plot: the dead person, still wanting to stay with other living human-being, the ghost come out and frighten people and the people attempt to get rid this evil spint. Detailed elements of the story may very according to difference in time period and constructive ideas of the producers. There are also common formulas in the presentation of the correlations between houses-ghosts-Buddhism in Thai society which constitute essential elements of the social orders which is based on Buddhist myth.

The film is generated meaning of "Ghost" by the narrative evolves and take the camera as the only instrument of narration. But film producers use a little bit of film language to generate meaning such as lighting, camera angle, shot size, editing, music and sound effect.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา.....การสื่อสารมวลชน.....

ลายมือชื่อนิสิต..... *Em*.....

สาขาวิชา.....การสื่อสารมวลชน.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *Dr. Sirichai*.....

ปีการศึกษา.....2538.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดีด้วยความช่วยเหลือและเอาใจใส่ดูแลเป็นอย่างดี
ยิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ศิริกายะ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้กรุณาให้คำ
แนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาวิจัยมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ขวัญเรือน กิติวัฒน์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
และรองศาสตราจารย์จุมพล รอดคำดี กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ท่านได้กรุณาให้คำแนะนำต่าง ๆ
ในการแก้ไขและปรับปรุงงานวิจัยให้ดียิ่งขึ้น อันมีส่วนให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์มากขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบุคคลทั้งสามที่ได้กล่าวนามมาไว้ ณ โอกาสนี้ด้วยความเคารพ
ยิ่ง และที่จะลืมเสียไม่ได้ ผู้วิจัยขอกราบแทบเท้าในพระคัมภีระ-มารดา พ่อพระและแม่พระประจำ
ใจที่คอยปกป้องคุ้มครองลูก ท่านได้ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยได้ศึกษาต่อจนกระทั่ง
สำเร็จการศึกษาในครั้งนี รวมทั้งขอขอบคุณน้อง ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและเพื่อน ๆ ทุกคน
ที่ให้กำลังใจและช่วยเหลือผู้วิจัยอย่างสม่ำเสมอมาโดยตลอด

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิชุดา ปานกลาง